

Джерела дослідження:

1. Моем С. Радощі життя, або сімейна таємниця (переклад з англійської Легкоступа В.) – Київ: Радянський письменник, 1970. – 174 с.
2. Селінджер Дж.-Д. Над прірвою у житті (переклад з англійської О. Логвиненка, О. Тереха, О. Сенюк, Ю. Покальчука) – К.: Молодь, 1984. – 272 с.
3. Сілітоу А. Ключ від дверей: Роман (переклад з англійської Г. Бушина). – Київ: Дніпро, 1965. – 387 с.
4. Фолкнер В. Домашнє вогнище (переклад з англійської Доценко Р., Корнієнко В.) – Київ: Молодь, 1983. – 286 с.
5. Faulkner W. Go Down Moses and Other Stories. – Harmondsworth: Penguin books, 1977. – 288 p.
6. Maugham W.S. Cakes and Ale or the Skeleton in the Cupboard. – Harmondsworth: Penguin books, 1991. – 203 p.
7. Salinger J. The Catcher in the Rye. – Moscow: Progress Publishers, 1968. – 213 p.
8. Sillitoe A. Key to the Door. – Moscow: Progress Publishers, 1969. – 470 p.

Summary

The article highlights the essence, types and reasons of the usage of metonymic transformation as a means of rendering of the meaning of verbal plurality during translation from English into Ukrainian

УДК 81'22:159.922

ФОРМИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕТНОМОВНОЇ СВІДОМОСТІ В РІЗНИХ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ

Толчєєва Т. С.

НПУ імені М. П. Драгоманова

Обговорюючи проблему мовної здатності представників різних етнокультур, дискусійним і відкритим залишається питання про те, чи всі структури свідомості є продуктами когнітивної діяльності людини, чи однаково вони категоризуються й концептуалізуються носіями різних мов (О. С. Кубрякова, Т. Н. Ушакова). Наявність зв'язку між мовою, мисленням і свідомістю – аксіома, хоча в науковому його поясненні спостерігаються розбіжності. Для наукового розв'язання його питання необхідно з'ясувати, як людина сприймає чуттєвий, предметний, реальний та ірреальний світ і в яких формах відбувається його відображення.

На основі аналізу досліджуваного матеріалу пропонується оновлене осмислення проблеми співвідношення мови й мислення. Зокрема, те, що, по-перше, на *рівні свідомості* ментальне відображення дійсності представлено у формі

артефактів свідомості (ментальних продуктів), по-друге, на рівні *мислення* – відповідно *сигніфікативних артефактів*, по-третє, на рівні *мови* – *мовних знаків*. Знакові одиниці, що складають семантичний простір мови, мають найбільшу ціннісно-комунікативну орієнтацію культури як частини національного менталітету, оскільки зміст ментальності матеріально виражається лише у процесі семіозису й кодифікації знакових систем конкретної етнокультурної спільноти. Виходячи з цього твердження, пропонуються три постулати: перший - свідомість уважається найважливішою складовою ментальності, другий - культура ж при цьому – частиною ментальності, третій - мова (у широкому розумінні як знакова система загалом) – тим засобом, завдяки якому ментальність породжує культурні феномени. Таким чином, перш ніж вербалізуватися, образи й поняття актуалізуються як артефакти свідомості на рівні ментальної свідомості, потім на рівні мислення у процесі обробки інформації вони категоризуються та концептуалізуються як сигніфікативні артефакти і вже на мовному рівні номіналізуються як мовні знаки.

Сигніфікат є ментальним відображенням у свідомості людини змісту поняття. На *глибинному рівні* – це структури свідомості, що відбивають мислення, уявлення та інтелектуальний стан людини. На *поверхневому* - це той сигніфікативний знак, на основі якого реципієнтові вдається реконструювати повідомлення.

На рівні *мислення* вони є результатами процесу концептуалізації (концептами), на *мовному* – результатами процесу номіналізації (словами як одиницями лексико-семантичного рівня, що характеризуються планом вираження та планом змісту).

На основі розмежування трьох типів свідомості (*концептуальної, мовної та координативної* як інтеграції концептуальної та мовної свідомості), встановлені форми репрезентації сигніфікативних артефактів. Виявом концептуальної свідомості є *універсальні концепти* як ядро категорій ментальних об'єктів, інваріанти та прототипи як *концепти-поняття* і *концепти-уявлення*, а також *національно марковані концепти*. Провідною формою репрезентації сигніфікативних артефактів мовної свідомості є - *абстрактні іменники*, в яких узагальнюються ті властивості дійсності, що можуть бути названі лише ім'ям, виявом координативної свідомості – є переважно *міфоніми* та *міфологеми*.

Міфологеми у свідомості носіїв мови характеризуються стійкою асоціативною співвіднесеністю з тією ознаковою ситуацією, на позначення якої цей сигніфікат уживається. Сигніфікативні артефакти міфологеми (далі САМ) є найменуваннями, двічі закодованими: перший раз, коли людина уявляла певні об'єкти ірреального світу, переносячи вигадані знання про ці об'єкти на власний практичний досвід; другий, – коли суб'єкт свідомо йменував інший об'єкт реального світу вже активно функціонуючими в мовленні конкретного етносу назвами істот з ірреального світу. Напр., український САМ *відьма* (синоніми, *вириця, лиходійниця, чаклунка, чародійка, потворниця, яритниця*) символізує не лише абстрактне зло, з часом ця міфологема зазнала іншої метафоризації, оскільки

відьмами стали іменувати різних “*ворожок* – “жінок, що начебто знаються з нечистою силою”, а ще пізніше – “злих жінок”, які до того ж мали зовнішню схожість до уявлюваного портрету відьми, яку вималював український етнос.

Диференціація САМ у міфологічних картинах світу британців і східних слов’ян демонструє тенденцію, з одного боку, до відокремлення людського колективу від тваринного світу, а з іншого, – власну перевагу людини над силами природи, що сприяло поступовій еволюції мислення від колективного до індивідуального [Толчеева 20087, с. 72].

Сигніфікативними артефактами мовної свідомості є абстрактні найменування, лінгвістична класифікація яких залежить від ступеня концентрації абстрактності в понятті. На цій основі абстрактні іменники в досліджуваних мовах скласифіковано у дві групи: 1) *до першої групи входять* ядерні сигніфікати (вищий ступінь абстракції) наприклад: англ. *game, art, day*; фр. *tristesse, affection*; рос. *движение, наука, свобода* і 2) *до другої* - периферійні сигніфікати e.g. *football, painting, Friday*; фр. *samedi, soir*; рос. *бег, генетика, справедливость*. Абстрактний іменник має здатність переходити в конкретний у зіставляваних мовах при уособленні життєвих цінностей, тобто при переході іменника від загальної назви до власної та, навпаки, від вираження конкретного поняття до абстрактного.

Напр., слово *рушник* в українській мові має такі лексико-семантичні варіанти, як: 1) - шматок декоративної тканини з вишиваним або тканим орнаментом (це – ядро); 2) - довгий лист сталі для піднімання затонулих суден (це - найближча периферія); 3) подальша периферія - як концепт РУШНИК – це символ злагоди, любові, краси, подружньої вірності, щасливої долі; символ працьовитості; чистоти почуттів українців, високих естетичних смаків; гостинності; надії; побажання добра.

Це подальша периферія, яка й є сигніфікативним артефактом української лінгвокультури, на відміну від інших досліджуваних мов. Так, напр., у російській мові це слово має лише найближчу периферію – «різьблена прикраса по краях даху». Це лише переносне значення. Аналогічно й у французькій мові, де відповідно це *essuie-mains* «серветка для рук», тобто відбувається звуження у вигляді спеціалізації значення. Так само й в англійській мові. Найближча периферія виражається за допомогою ідіоматичного звороту “*throw in the towel*”, який означає «викидати білий прапор».

Когнітивний вплив абстрактних іменників на ментальний стан людини виявляється за таких умов: чим чіткіше виражене слово, тим більшою є впевненість людини у коректності почутого та більш зрозумілим є образ.

Таким чином, у структурі свідомості виділяються наступні етапи: пізнання та усвідомлення речей з їхнім подальшим переживанням, тобто становленням до змісту відображуваного. Почуття й емоції також є компонентами людської свідомості. Процес пізнання торкається всіх сторін внутрішнього світу людини.

Література

1. Кубрякова Е. С. В генезисе языка, или размышления об абстрактных именах / Е. С. Кубрякова // Вопросы когнитивной лингвистики. — Тамбов, 2006. — № 3. — С. 5—13.
2. Толчєєва Т. С. Типи сигніфікативних артефактів у британській міфопоетичній картині світу / Т. С. Толчєєва // Актуальні проблеми іноземної філології: Лінгвістика та літературознавство: міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. — К.: Освіта України, 2008. — Вип. II. — С. 65—73.
3. Ушакова Т. Н. Понятие языкового сознания и структура речемыслительной системы / Т. Н. Ушакова // Языковое сознание: формирование и функционирование; [отв. ред. Н. В. Уфимцева]. — М., 2004. — С. 7—18.

Summary

This thesis outlines the linguistic iconic representation structures, separates three types of perception; conceptual, language and coordinative; represented universal concepts as a form of significative artefact representation of conceptual preception and abstract nouns as form of language perception representation; pointed out the dependence of linguistic noun classification from the degree of abstract concentration in concept; explores significative artefacts as structures perception and linguistic iconic units, focuses upon the rules of its content construction in British and Eastern-Slavonic mythology.

MEDIA NARRATIVE AND SEMIOTICS

Tomascikova S.

P. J. Safarik University, Kosice, Slovakia

Narrative is constructed as a structural representation of events through various modes, audio (spoken and musical) and visual (pictorial and written), that are combined into multi-modal discourse. The modes incorporate both informative and entertainment elements into a final multi-layered narrative.

The study of the modes of representation and modes of construction is an object of semiotics. According to Lisa Taylor and Andrew Willis [1999] semiotic analysis is central to the understanding of media texts because it studies layers of meanings in texts and it uncovers how sign systems that create texts deliver emotions, associations, fantasies, etc. However, the analysis of content is equally important because it provides information about recurrence of meanings in media texts.